

>> Cartell de la pel·lícula
La larga agonía de los
peces fuera del agua.

Aurora Bertrana i el cinema

De la fascinació pel cinematògraf a l'agonia dels peixos fora de l'aigua

Les memòries de Bertrana demostren com l'autora, ja de ben petita, va quedar fascinada per la imatge en moviment i com aquest art li va interessar al llarg de la seva vida, però la seva relació amb el cinema va tenir un moment clau quan Rovira-Baleta va adaptar la seva novel·la *Vent de grop a la pantalla gran*.

JORDI DORCA > TEXT

Com molt bé diu Marta Pessarrodona, Aurora Bertrana és una de les autores catalanes més autodocumentades. Disposem de dos fabulosos volums de memòries a través dels quals coneixem moltes de les experiències vitals de l'autora. Una d'aquestes és el relat de com vivia una nena de Girona les fires de Sant Narcís del tombant de segle.

«Cinematògraf, senyors, cinematògraf!»

Una d'aquelles fires va suposar per a Bertrana una revelació, una «fita memorable», quan es va instal·lar a la plaça de Sant Agustí (més tard la plaça dels cinemes) una barraca de fires que es deia El Paralelo; per reclamar l'atenció dels vianants cap a la barraca un senyor cridava: «Cinematògraf, senyors, cinematògraf!». Alguns, no pas Bertrana i les seves amigues, creien que entrar allà era fer el pagès, però aquella nena va decidir arriscar-se, un cop a dins, uns moments de por, però... de sobte, «un aparell invisible, amb un lleuger fregadís semblant a un rodet de fil, projectà una llum blavosa damunt d'un llenç i tot seguit unes figures tan grosses com nosaltres, o

més, s'hi començaren a moure agitadament, avançaven, reculaven, gesticulaven en un silenci absolut i una velocitat vertiginosa». Aquesta descripció tan precisa i preciosa de la impressió d'una nena davant la màgia inventada pels Lumière demostra l'estima que Bertrana va tenir pel cinema, aquest espectacle inicialment de fires que canviaria per complet la cultura a Occident durant els anys següents. *¡Riña de raspas en Fuenterrabía!*, aquest era el títol de la pel·lícula que va veure aquella tarda Aurora Bertrana. «Encara sembla que la veig», escriu a les seves memòries. «Ni Rodolfo Valentino, ni Greta Garbo, ni Sofia Loren, ni Anthony Quinn» van aconseguir «accelerar el ritme del meu cor com *¡Riña de raspas en Fuenterrabía!*».

Vent de grop i l'agonia dels peixos (fora de l'aigua)

La segona gran relació de l'escriptora amb el cinema va ser l'adaptació de la seva novel·la *Vent de grop* a la pantalla gran. Com va viure Bertrana aquesta adaptació? No ho sabem. Les seves memòries arriben fins al 1949, la novel·la fou escrita el 1967 i la pel·lícula es va rodar l'any 1969. El que sabem és que Bertrana va passar els estius de

El cinematògraf va ser un invent que va fascinar Aurora Bertrana. El va descobrir en una barraca instal·lada a la plaça de Sant Agustí durant unes Fires de Girona

1963 i 1964 a l'Escala, el mateix poble on va assabentar-se de la sublevació feixista del 1936 mentre s'hostatjava a l'Hotel Gambo. Sabem que allà va fer una molt bona relació amb Víctor Català i que a l'Escala es va inspirar per escriure aquesta novel·la que va despertar certs dubtes en la població local, fins al punt que va obligar a Aurora Bertrana a escriure un article a *Presència*, el 30 de març de 1968, «L'escàndol de *Vent de grop*», on alertava que qualsevol semblança amb la realitat era pura coincidència. L'adaptació cinematogràfica no passa ni a l'Escala ni a la Cala (el poble imaginari de la novel·la). Se situa a Eivissa, i està dirigida per Rovira-Baleta, un realitzador que es va fer popular per la direcció de la pel·lícula *Los Tarantos*, protagonitzada per la «begurenca» Carmen Amaya. El director reconeixia que no va escollir la novel·la fruit d'una admiració prèvia per l'escriptora, sinó que la història

>> Caràtula del DVD de la pel·lícula *La larga agonía de los peces fuera del agua*.

s'adaptava bé perquè ell pogués dirigir amb Joan Manuel Serrat com a protagonista. La pel·lícula aconsegueix el propòsit, i es reconeix més com una obra de Serrat i les seves cançons que no pas per la petja artística de Bertrana. El guió del film és del colomenc Joaquim Jordà, un Jordà que no va tenir res a veure amb el seu títol, *La larga agonía de los peces fuera del agua*, un títol enginyat pel mateix Rovira-Baleta i que defineix la sensació del lent ofec que pateix el protagonista (Joan), un pescador que a la pel·lícula canta i que frisa per abandonar una Eivissa que se li fa petita i tediosa.

En el repartiment, el cantautor del Poble Sec estava acompanyat d'Emma Cohen, Danny Ross i Linda Cole. La pel·lícula es va filmar a Eivissa, en una part més planificada i elaborada, i una segona part gravada a Londres sense permisos, molt més improvisada, càmera en mà i d'amagat de la policia, que en aquella època perseguia les activitats sense permís a l'espai públic. Un paral·lelisme interessant si tenim en compte que el protagonista arriba a Londres fugint de l'illa i s'ha de guanyar els diners cantant al carrer a l'esquena de la policia, mentre va entrant en un ambient hippy en el qual no se sent del tot còmode. La seva tornada a casa, on se l'avisava de la mort del seu pare, el portarà a trencar el vincle amb aquells hippies que ell mateix mata imaginàriament acabant així amb el seu salt cap endavant. La pel·lícula no és ni de bon tros una obra mestra, però certament té punts d'interès: el primer, la col·laboració entre dos grans del cinema català com Rovira-Baleta i Jordà; el segon, el paper protagonista de Serrat i les cançons que apareixen al film («Bon dia», «Temps de pluja», «Els amants» i «Una balada en otoño»); el tercer, el fet que va ser una de les primeres pel·lícules doblada i projectada en català després de *Maria Rosa*, d'Armando Moreno, amb Paco Rabal i Núria Espert. I el darrer punt d'interès de la cinta és que fos la primera adaptació d'una novel·la d'Aurora Bertrana al cinema, tot i que se la recordarà més per les boniques primeres escenes de lluïment d'un Serrat que en aquella època ja era tota una estrella que no pas per la novel·la que la va inspirar.

Jordi Dorca és gestor cultural i programador del Museu del Cinema.

La pel·lícula *La larga agonía de los peces fuera del agua* es recorda més pel paper protagonista de Serrat que no per la novel·la d'Aurora Bertrana que la va inspirar